

Ποιος είναι ο Αϊ-Βασίλης;

Τα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά ο Αϊ-Βασίλης κάνει παντού την εμφάνισή του, και βέβαια έχει την τιμητική του και στα παιδικά βιβλία. Ας δούμε μερικά πράγματα για το... πρόσωπο των ημερών.

Κείμενο **Βασίλης Πάγκαλος**

Ο Αϊ-Βασίλης μάς έχει μπερδέψει αρκετά τα τελευταία χρόνια, όταν όλο και περισσότεροι άρχισαν να ερευνούν την καταγωγή του και να αμφισβητούν ακόμη και τις... καλές του προθέσεις.

Το ούγουρο είναι πως ο Αϊ-Βασίλης δεν έχει ιδιαίτερη σχέση με τον Μέγα Βασίλειο της ορθόδοξης εκκλησίας, ο οποίος ήταν επίσκοπος Καισαρείας και εκτός από τη θεολογική του συνομιλία διακρίθηκε για το φιλάνθρωπο έργο του. Υπήρξε ίσως ο πρώτος που εφάρμοσε οργανωμένο φιλάνθρωπο σύστημα, το οποίο όμως πρέπει να πούμε ότι δεν αφορούσε ειδικά τα παιδιά αλλά οποιονδήποτε είχε ανάγκη.

Μια αντίστοιχη μορφή φιλόφρουπου αγίου ήταν ο Άγιος Νικόλαος, ο οποίος μάλλον στη μεσαιωνική Ολλανδία απέκτησε τα χαρακτηριστικά μιας μορφής που φέρνει δώρα και καλή τύχη. Εκεί απέκτησε και το όνομα Κλάους (από το Νικλάους). Γενικότερα στη Βόρεια Ευρώπη έλαβε χώρα ένας ενδιαφέρον συμφορισμός του αγίου με προχριστιανικές παγανιστικές θεότητες που είχαν τα ίδια χαρακτηριστικά: πατρικές φιγούρες που συνδέονταν με τον χειμώνα και έφερναν δώρα στα παιδιά κατά την περίοδο του χειμερινού ηλιοστασίου. Είναι ενδεικτικό ότι όλοι σχεδόν οι λαοί,

ακόμη και οι μη χριστιανικοί, έχουν στην παράδοσή τους μια τέτοια μυθική μορφή.

Ο ΑΪ-ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΙΕΙ ΑΜΕΡΙΚΗ

Με τους βορειοευρωπαίους απόικους η μορφή αυτή μεταφέρθηκε στην Αμερική και εξελίχθηκε ακόμη περισσότερο. Ο Σάντα Κλάους (ή σκέτο Σάντα) αποκτά τα σημερινά γνωρίσματά του κατά τον 19ο αιώνα και χρωστά πολλά στον σκίτσογράφο Τόμας Ναστ, ο οποίος τον παρουσίασε για πρώτη φορά με τη συγκεκριμένη ερυθρόλευκη στολή. Ο Ναστ τον παρουσίασε να δίνει δώρα στους στρατιώτες των Βορείων κατά τον αμερικανικό εμφύλιο πόλεμο, κι έτσι η μορφή του συνδέθηκε με την ευημερία, την αφθονία, την οικογένεια και άλλες ανάλογες αξίες της συγκεκριμένης κοινωνίας. Μεγάλη ώθηση στη μορφή του Αϊ-Βασίλη όπως τη γνωρίζουμε έδωσε βεβαίως και μια εξαιρετικά επιτυχημένη διαφημιστική καμπάνια της Κόκα-Κόλα τη δεκαετία του 1930. Από εκεί και πέρα τα μέσα όπως ο κινηματογράφος και η τηλεόραση ανέλαβαν τη διάδοσή του σε όλο τον κόσμο.

Ο Αϊ-Βασίλης μ' αυτή τη μορφή έχει δεχθεί σοβαρή κριτική, καθώς κατηγορείται ότι ενθαρρύνει τον καταναλωτισμό και την προσήλωση στα υλικά αγαθά. Επίσης, η επιβολή της συγκεκριμένης μορφής του εις βάρος των τοπικών παραδόσεων σε όλο τον κόσμο (της Ελλάδας συμπεριλαμβανομένης) ερμηνεύεται ως επιβολή του δυτικού τρόπου ζωής, του αγγλοσαξονικού-προτεσταντικού μοντέλου και βεβαίως του συστήματος αξιών της κοινωνίας των ΗΠΑ. Από την άλλη, βέβαια, μια παράδοση που ριζώνει τόσο εύκολα σε άλλον τόπο δείχνει πως υπάρχει πρόφορο έδαφος. Οι συμφορισμοί που συνεχίζουν να γίνονται μεταξύ του παγκοσμιοποιημένου Αϊ-Βασίλη και των αντί-

στοιχων τοπικών μυθικών μορφών έχουν οπωσδήποτε να μας πουν πολλά.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Σε κάθε περίπτωση πρέπει να επισημάνουμε τον ρόλο που έπαιξε η παιδική λογοτεχνία στη συγκρότηση ενός συγκεκριμένου σεναρίου για τον θρόνο του Αϊ-Βασίλη. Κάθε συγγραφέας, ιδίως κατά τον 19ο αιώνα, προσέθετε νέα στοιχεία, που είτε τα είχε φανταστεί είτε τα δανειζόταν από κάποια εκ των πολλών σχετικών παραδόσεων. Έτσι σιγά σιγά προέκυψαν το έλκηθρο, τα ελάφια ή τάρανδοι, ο σόκος με τα δώρα, η καμινάδα, τα ζωτικά που βοηθούν στην κατασκευή των παιχνιδιών, το εναέριο ταξίδι από τον Βόρειο Πόλο και όλα τα άλλα.

Και πρέπει να πούμε ότι η εξέλιξη της μυθικής αυτής μορφής συνεχίζεται και στις μέρες μας. Όλοι σχεδόν οι συγγραφείς παιδικής λογοτεχνίας γράφουν για τον Αϊ-Βασίλη και του προσδίδουν όλο και νέες ιδιότητες, ανάλογα και με τους προβληματισμούς της κάθε εποχής και της κάθε κοινωνίας. Έτσι, ο Αϊ-Βασίλης γνωρίζει πια τη σύγχρονη παιδαγωγική, καταφέρεται εναντίον του ρατσισμού, διαθέτει οικολογικές ανησυχίες, έχει επίγνωση των πεπερασμένων δυνατοτήτων του και δέχεται πρόθυμα τη βοήθεια των άλλων, ενώ κάποιες φορές διαθέτει και μια "σκοτεινή" πλευρά. Όπως και να το κάνουμε, είτε πιστεύει κανείς στον Αϊ-Βασίλη είτε όχι, η τεράστια διάδοσή του μαρτυρά πως τα παιδιά, αλλά κυρίως οι ενήλικες και γενικότερα οι κοινωνίες μας, μάλλον έχουν ανάγκη τη μορφή του. Η σοφία των γηρατειών, η προσφορά και η ανταλλαγή δώρων, η ενασχόληση με τα παιδιά - όλα αυτά λειτουργούν ως μια μεταφορική αχτίδα φωτός που διαπερνά το σκοτάδι του χειμώνα και φέρνει την ελπίδα.

Νέοι τίτλοι

"10 ιστορίες με τον Αϊ-Βασίλη" (συλλογικό, από γάλλους συγγραφείς, εκδ. Μεταίχμιο) / **"24 μαγικές ιστορίες για τα Χριστούγεννα"** (εκδ. Παπαδόπουλος) / **"12 δώρα για τα Χριστούγεννα"** (συλλογικό, από έλληνες συγγραφείς, εκδ. Παπαδόπουλος) / **"Ξέρει ο Αϊ-Βασίλης πού μένω;"** (Ρενέ Γκουισού - Κουεντίν Γκρεμπάν, εκδ. Μεταίχμιο) / **"17 ιστορίες της Πρωτοχρονιάς"** (συλλογικό, από γάλλους συγγραφείς, εκδ. Ψυχογιός) / **"Χριστούγεννα, καιρός για θαύματα"** (Μαρία Παπανιάννη - Ελένη Τσάμπρα, εκδ. Πατάκη) / **"Ένα δώρο για τον Αϊ-Βασίλη"** (David Wood - Dana Kubick, εκδ. Λιβάνη) / **"Το παιδί που γνώρισε τον Αϊ-Βασίλη"** (Ρένα Ρώσση-Ζαΐρη - Ελίνα Βαβούρη, εκδ. Μεταίχμιο) / **"10 χριστουγεννιάτικες ιστορίες για να γελάς!"** (συλλογικό, από αγγλόφωνους συγγραφείς, εκδ. Μεταίχμιο) / **"24 ιστορίες περιμένοντας τον Αϊ-Βασίλη!"** (Σιλβί Πουαλεβέ - Ερίκ Γκαστέ, εκδ. Μίνωας) / **"Άμπρα Κατάπρα, Χριστούγεννα!"** (Αργυρώ Πιπίλη - Μυρτώ Δεληβοριά, εκδ. Μίνωας) / **"Γράμματα στον Αϊ-Βασίλη"** (Ελίνα Βαβούρη, εκδ. Ψυχογιός) / **"Τα μουσικά του Αϊ-Βασίλη"** (Σιμόν Έιμπελ - Ρίτσαρντ Τζούιτ, εκδ. Ψυχογιός) / **"Τα Χριστούγεννα του Μπάμπη"** (Αργυρώ Κοκορέλη - Παυλίνα Παπανικολάου, εκδ. Μικρή Μίλητος) / **"Μάντζε τι μου έφερε ο Αϊ-Βασίλης"** (Λένα Μερικά - Δέσποινα Καραπάνου, εκδ. Παπαδόπουλος) / **"Ο Αϊ-Βασίλης και το στοιχειό του δάσους"** (Μαρία Βελετά-Βασιλειάδου - Ναταλία Καπατσούλια, εκδ. Μικρή Μίλητος) / **"Παρέα με τον Αϊ-Βασίλη"** και **"Διασκεδάω με τον Αϊ-Βασίλη"** (εκδ. Μεταίχμιο) / **"Όταν έλαψε ο Αϊ-Βασίλης"** (Σοφία Παράσχου - Ελίνα Βαβούρη, εκδ. Ψυχογιός) / **"Ο Δράκος και οι μπόδες του Αγίου Βασίλη"** (Νατάσα Ελενίτσα - Ναταλία Καπατσούλια, εκδ. Modern Times)